

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА
Управа за спречавање
прања новца

Број: ОН-000177-0001/2020
Београд, 15. 5. 2020. године

На основу члана 6. став 1. Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, бр. 113/17 и 91/19, у даљем тексту: Закон), члана 38. став 1. Закона и члана 114. Закона, а у вези са чланом 105. став 1. Закона, вршилац дужности директора Управе за спречавање прања новца, доноси

**СМЕРНИЦЕ ЗА ПРОЦЕНУ РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА
ТЕРОРИЗМА КОД ПРЕДУЗЕТНИКА И ПРАВНИХ ЛИЦА КОЈА СЕ БАВЕ
ПРУЖАЊЕМ РАЧУНОВОДСТВЕНИХ УСЛУГА И ФАКТОРИНГ ДРУШТАВА**

Овим смерницама уређује се начин на који обвезник над којим Управа за спречавање прања новца врши надзор израђује анализу ризика од прања новца и финансирања тероризма, поступак по коме утврђује да ли је странка или стварни власник странке функционер, поступак по коме утврђује да ли је странка или правно лице које се јавља у власничкој структури странке офшор правно лице, као и начин примене других одредаба прописа којима се уређује спречавање прања новца и финансирања тероризма.

Обвезником над којим Управа за спречавање прања новца врши надзор (у даљем тексту: обвезник) сматра се правно лице, односно предузетник који се бави пружањем рачуноводствених услуга и факторинг друштво.

Циљ Смерница јесте да дефинише основе и/или претпоставке на основу којих би обвезник требало да спроводи процену ризика од прања новца и финансирања тероризма у односу на своје пословање, као и начин спровођења процене/анализе ризика на појединачном случају – тј. на нивоу лица са којим се успоставља пословни однос (странка, сарадник, уговорна страна и др.), а ради јединствене примене одредаба Закона и успостављања делотворног система спречавања прања новца и финансирања тероризма код обвезника.

Смерницама се жели подићи свест обвезника о њиховој улози и месту у систему за спречавање прања новца и финансирања тероризма, као и истаћи важност примене свих законских и подзаконских прописа из ове области, јер се само на тај начин ефикасно може супротставити прању новца и финансирању тероризма.

Општи део ових смерница примењују предузетници и правна лица која се баве пружањем рачуноводствених услуга и факторинг друштва, док посебни део ових смерница примењује онај обвезник на који се тај део односи, имајући у виду специфичне околности у вези са ризицима који се односе само на тог обвезника.

ОПШТИ ДЕО

I Прање новца и финансирање тероризма - појам

Прање новца и финансирање тероризма су глобална питања која се могу негативно одразити на економску, политичку, безбедносну и социјалну структуру државе. Последице прања новца и финансирања тероризма подривају стабилност, транспарентност и ефикасност финансијског система државе, изазивају економске поремећаје и нестабилност и наносе штету угледу земље и угрожавају националну безбедност. Ризици од прања новца и финансирања тероризма настају и услед пропуста у примени прописа где обвезник може у знатној мери бити изложен ризику и од нарушавања сопственог угледа и репутације у случају изрицања казне надзорног органа.

Када је реч о прању новца, почетна имовина увек проистиче из незаконитих активности, док у случају финансирања тероризма извори могу бити законити и незаконити. Ипак главни циљ лица која се баве финансирањем тероризма не мора бити нужно прикривање извора новчаних средстава, већ прикривање природе финансиране активности. Када лица желе да уложе новац из законитих активности у финансирање терористичке активности средства је теже открити и пратити будући да су трансакције у мањим износима.

Ефикасан систем борбе против прања новца и финансирања тероризма подразумева анализу ризика од прања новца и анализу ризика од финансирања тероризма.

Прање новца - дефиниција и фазе

Прање новца је процес прикривања незаконитог порекла новца или имовине стечене криминалом.

Прањем новца, у смислу Закона, сматра се: конверзија или пренос имовине стечене извршењем кривичног дела; прикривање или нетачно приказивање праве природе, порекла, места налажења, кретања, располагања, власништва или права у вези са имовином која је стечена извршењем кривичног дела; стицање, држање или коришћење имовине стечене извршењем кривичног дела. Прањем новца, у смислу овог Закона, сматрају се и наведене активности извршене изван територије Републике Србије.

Када је имовинска корист стечена извршењем кривичног дела, извршилац тражи начин да новац користи тако да не привлачи пажњу надлежних органа. Стога врши низ

транзакција које служе да новац прикажу као законито стечен. Прање новца има три основне фазе:

1. **Прва фаза:** фаза „улагања” је прекидање директне везе између новца и незаконите активности којом је он стечен. У њој се незаконито стечени новац уводи у финансијски систем. Новац се уплаћује на банкарске рачуне, најчешће у виду некезаконите активности у којој се плаћање врши у готовом новцу. Један од начина је оснивање фиктивног привредног друштва које нема пословних активности, већ служи искључиво за полагање „прљавог” новца или уситњавање великих сума новца, а потом његово полагање на рачуне у износима који нису сумњиви и нису предмет пријављивања надлежним органима.
2. **Друга фаза:** фаза „раслојавања” или „прикривања”. Након што је новац ушао у легални финансијски систем, пребацује се са рачуна на који је положен на друге рачуне привредних друштава са циљем да се прикаже нека фиктивна пословна активност или да се обави неки легалан посао (трговина или услуга) са привредним друштвима која легално послују. Главни циљ тих трансакција је прикривање везе између новца и криминалне активности од које потиче.
3. **Трећа фаза:** фаза „интеграције”, у којој се „прљав” новац јавља као новац који потиче од дозвољене делатности. Чест метод интеграције „прљавог” новца у легалне финансијске токове је куповина некретнина или куповина контролних пакета акција акционарских друштава, што представља пример концентрације „прљавог” капитала великих размера, а то и јесте циљ „перача” новца. Интеграција се концентрише на тржишне вредности тј. на оно што се може куповати и продавати. Давање у закуп некретнина је законито, а приход од закупнине није сумњив. Новац се често инвестира и у привредна друштва са пословним тешкоћама, која након тога настављају успешно да раде, а резултати пословања представљају законите приходе. Када новац дође у ову фазу, врло је тешко открити његово незаконито порекло.

Незаконито стицање имовине је главни, ако не и једини, мотив организованог вршења кривичних дела. Да би се уживало у користи стеченој криминалом, мора се лажно приказати да је та имовина законита.

Процена ризика од прања новца и финансирања тероризма на националном нивоу из 2018. године је констатовано да се на територији Републике Србије прљав новац најчешће „пере“ трансферисањем новца за чије су покриће фиктивни правни послови између правних лица која су основана наменски да би се користила за вршење оваквих трансакција, односно прање новца кроз куповину непокретности и моторних возила, улагање у куповину, изградњу и адаптацију грађевинских објеката—грађевинска индустрија, куповину правних лица, хартија од вредности. Оно што се може издвојити као карактеристично за Републику Србију у односу на земље Западне Европе, јесте улагање „прљавог“ новца у приватизацију некадашњих друштвених предузећа, која неретко представља само почетну тачку прања новца.

Након преласка оваквог предузећа у власништво или под контролу криминалаца, нелегални новац се пере кроз њихову делатност, обично кроз позајмице сада нових власника-оснивача или друге облике зајмова ради одржавања привада пословања у оквирима регистроване делатности. На крају, новац је обично „опран“ или продајом тих правних лица или подизањем кредита где се као средство обезбеђења даје имовина тог правног лица или из добити тог правног лица која је релаксирана за трошкове који су покривени прљавим новцем.

У последње време уочен је појавни облик прања новца који се врши преко великог броја правних лица од којих је већина и отворена посебно за ову намену. У овим случајевима без стварног пословног односа, сачињава се пословна документација неистинитог садржаја, која служи као основ за новчане трансакције. Након што се на основу неистините и лажне документације изврши трансферисање новца, преко разних лица новац се подиже у земљи и иностранству и у умањеном износу за проценат услуге, враћа уплатиоцима у готовом.

Финансирање тероризма - дефиниција и фазе

Финансирањем тероризма, у смислу овог Закона, сматра се обезбеђивање или прикупљање имовине или покушај њеног обезбеђивања или прикупљања, у намери да се користи или са знањем да може бити коришћена, у целости или делимично:

- 1) за извршење терористичког акта;
- 2) од стране терориста;
- 3) од стране терористичких организација.

Под финансирањем тероризма сматра се и подстрекавање и помагање у обезбеђивању и прикупљању имовине, без обзира да ли је терористички акт извршен и да ли је имовина коришћена за извршење терористичког акта, при чему основни циљ не мора нужно бити прикривање извора финансијских средстава, већ да се прикрије природа активности за чије су финансирање та новчана средства намењена.

Постоје четири фазе у поступку финансирања теоризма:

1. прикупљање новчаних средстава из законитог пословања или из криминалних активности (нпр. донације, трговина наркотицима, изнуде, проневере и др.);
2. држање новчаних средстава која су прикупљена (на рачунима директно или на рачунима посредника);
3. пренос новчаних средстава терористима да би се новац искористио за терористичко деловање (путем система за пренос новца и банкарског система или неформални начини преноса);
4. коришћење новчаних средстава за куповину експлозива, оружја, опреме, финансирање кампова за обуку, пропаганду, политичку подршку, пружање уточишта и сл.

II Процена ризика од прања новца и финансирања тероризма на националном нивоу

Држава је у обавези да изради процену ризика од прања новца и финансирања тероризма на националном нивоу и да дефинише мере и активности које је потребно спровести како би се препознати ризици ублажили. Резултати процене ризика од прања новца и финансирања тероризма пружају неопходне информације обвезницима и служе им као полазна, али и обавезна основа у проценама ризика које ће обвезник сам спровести на нивоу институције. Обвезници морају да схвате и примене процењене ризике на нивоу државе.

Процена ризика од прања новца и финансирања тероризма на националном нивоу указује који сектори и поступања у систему једне државе носе потенцијално виши ризик од прања новца и финансирања тероризма, а који нижи, како би држава могла адекватно да одговори на утврђене ризике, кроз низ мера и активности и да у складу са процењеним ризицима донесе адекватне одлуке о алокацији ресурса, са намером да се више напора и ресурса уложи у високоризичне области.

У нашој земљи израђена је „Процена ризика од прања новца и процена ризика од финансирања тероризма“ у мају 2018. године (<http://www.apml.gov.rs/cyr/file/?conid=2254>). Временски период на коме се заснива је знатно дужи у односу на претходну процену ризика која је обухватала податке за једну годину. Наиме, у овој Процени ризика од прања новца и процена ризика од финансирања тероризма су подаци прикупљани за период од 1.1.2013. године до 31.12.2017. године и извршена је по методологији Светске банке кроз четири тематски подељене целине:

- 1) процена претњи од прања новца;
- 2) рањивост од прања новца на националном нивоу;
- 3) део који се односи на секторску рањивост;
- 4) процена ризика од финансирања тероризма.

Процена ризика од прања новца је резултат процене претњи од прања новца (која је између осталог, заснована на претходним, односно предикатним кривичним делима) и националне рањивости од прања новца и анализа која је извршена за Републику Србију показала је да је свеобухватни ризик од прања новца „средњи“.

1) Претња је дефинисана као лице или група лица, објеката или активности који имају потенцијал да нанесу штету, на пример држави, друштву, економији и др. У контексту прања новца то подразумева криминалце, средства којима они располажу, окружење у коме

се чине претходна (предикатна) кривична дела и у коме се остварују приходи од криминала, њихова величина и обим.

На основу анализе предикатних кривичних дела, прегледа претњи по секторима и прекограничних претњи **свеукупна процена претњи** од прања новца је „средња“ са тенденцијом „без промене“.

Предикатна кривична дела која се сврставају у ред високог степена претње од прања новца су: пореска кривична дела, злоупотреба положаја одговорног лица, злоупотреба службеног положаја и неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога.

Разматрана су кривична дела чијим се извршењем непосредно или посредно стиче имовинска корист, пре свих, имовинска кривична дела, затим кривична дела против привреде, против службене дужности, против здравља људи, као и друга релевантна кривична дела. Коначна листа обухватила је укупно 89 кривичних дела, која се потенцијално могу појавити као предикатна у прању новца.

Предикатна кривична дела средњег степена претње од прања новца су недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи, тешка крађа, разбојништво, превара, изнуда, недозвољена трговина, кривична дела у вези са корупцијом (примање мита, давање мита и трговина утицајем). Ова кривична дела се доминантно врше ради прибављања имовинске користи.

Кривична дела ниског степена претње од прања новца су остала кривична дела.

Растућу претњу у погледу прања новца представљају кривична дела високотехнолошког криминала, а посебно пословна превара електронском поштом (*BEC–Business E-mail Compromise*).

Највећи број предикатних кривичних дела извршен у домаћој јурисдикцији, због чега је претња процењена као висока.

Сектори који су изложени високом степену претње од прања новца, су сектор некретнина, сектор организовања игара на срећу и банкарски сектор. Након њих следе сектори који су изложени средње високом степену претње, а то су мењачи, казина и рачуновође. Адвокати и платне институције представљају секторе који су изложени средњем ризику претње од прања новца. Средње низак степен изложености претњи од прања новца имају сектори тржишта капитала, ревизора и лизинга. Најнижи степен изложености претњи од прања новца, означен као „низак“, имају сектор нотара, факторинга и осигуравајућа друштва.

¹Табела. 1

Сектор	Степен претњи
Некретнине	Висок
Игре на срећу	Висок
Банке	Висок
Мењачи	Средње висок
Казина	Средње висок
Рачуновође	Средње висок
Адвокати	Средњи
Платне институције	Средњи
Тржиште капитала	Средње низак
Ревизори	Средње низак
Лизинг	Средње низак
Нотари	Низак
Факторинг	Низак
Осигуравајућа друштва	Низак
Пензијски фондови	Низак

Проценом ризика од прања новца и финансирања тероризма на националном нивоу обухваћена је и **процена прекограничних претњи** од прања новца. Анализиране су 152 земље. На основу извршених анализа, 8 земаља оцењено је високим степеном претње од прања новца, 7 земаља је ушло у категорију средњег степена претње, док је у категорију ниског степена претње од прања новца сврстано 12 земаља.

Рањивост обухвата све оно што би се могло искористити у случају претње или које би могле подржати и олакшати деловање претње. У случају обвезника то је све оно што једну институцију чини нарочито изложеној прању новца, односно финансирању тероризма (недовољно познавање прописа који регулишу ову област, неадекватна примена законских

¹ Табела 1. *Класификација изложености степену ризика од прања новца по секторима*

прописа, неадекватна обука, сложена или неадекватна организациона структура обвезника, нејасно дефинисане обавезе у процесу и слично).

Рањивост је усредсређеност на чиниоце који представљају слабост у систему спречавања прања новца и финансирања тероризма и систему контроле или на извесна својства саме земље.

2) *Процена рањивости система од прања новца* - Наведена способност је анализирана кроз квалитет стратешког оквира, свеобухватност нормативног оквира, делотворност спровођења закона, капацитете, ресурсе, независност и интегритет кључних учесника у систему за превенцију и репресију, ефективност унутрашње и међународне сарадње, као и кроз ниво финансијског интегритета, формализације економије у држави и друге релевантне параметре. Свеобухватна анализа претњи од прања новца представља први корак у процени ризика од прања новца за државу. У светлу резултата добијених том анализом, потребно је сагледати и извршити процену националне рањивости, с обзиром на то да ризик представља функцију претњи и рањивости. Тако, процена националне рањивости од прања новца представља следећи корак на путу ка националној процени ризика од прања новца.

Укупна процена националне рањивости заснива се на **процени способности државе да се одбрани од претњи и секторске рањивости**.

На бази прикупљених података и информација, сагледаних у светлу претњи од прања новца, **способност државе да се одбрани од прања новца** (*national combating ability*) оцењена је као „средња“.

Национална рањивост од прања новца је процењена као „средња“ на основу анализе способности државе да се одбрани од прања новца и анализе секторске рањивости.

3) *Секторска рањивост* - Како на националну рањивост, поред способности државе да се одбрани од претњи од прања новца, утиче и рањивост појединих сектора који могу бити злоупотребљени за прање новца, анализиран је финансијски и нефинансијски део система.

За процену ризика несумњиво је била значајна и секторска анализа.

Финансијски сектор Републике Србије састоји се од банкарског сектора, сектора осигурања, сектора давалаца финансијског лизинга, сектора добровољних пензијских фондова, сектора других пружалаца платних услуга и издавалаца електронског новца – платне и институције електронског новца, тржишта капитала (брокерско-дилерска друштва, овлашћене банке, друштва за управљање инвестиционим фондовима и кастоди банке), овлашћених мењача и сектора факторинга.

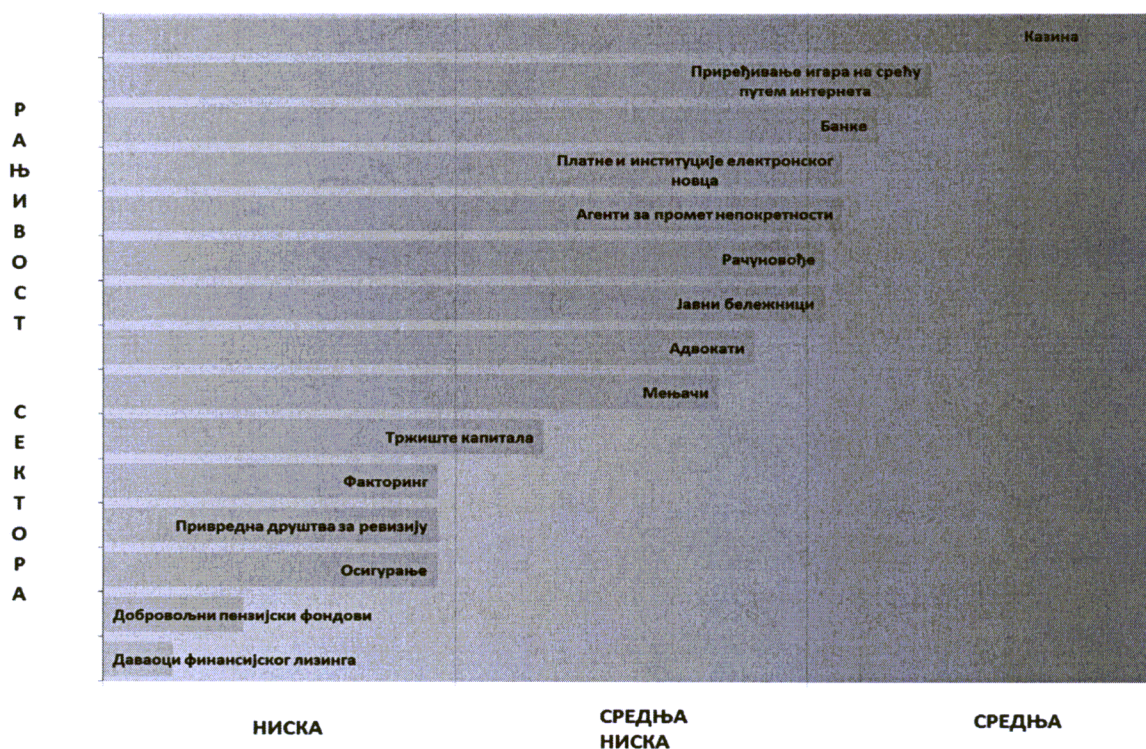
Најрањивији сектор у финансијском делу система јесте банкарски сектор, а затим следе пружаоци платних услуга и сектор хартија од вредности.

Нефинансијски сектор Републике Србије чине обвезници по Закону: посредници у промету и закупу непокретности, приређивачи игара на срећу путем интернета, казина, затим такозвани „gatekeepers“ у које спадају ревизори, рачуновође, адвокати и јавни бележници.

Такође, нефинансијски део чине и инвеститори у делатности изградња стамбених и нестамбених зграда, делатност промета предмета од драгоцених метала, делатност промета аутомобила који нису обвезници по овом закону.

Као најрањивији сектор у нефинансијском делу у односу на друге секторе идентификован је сектор некретнина, а затим следи сектор игара на срећу и сектор рачуновођа. И са становишта претњи од прања новца наведени сектори носе виши ризик.

Табеларни приказ оцене рањивости по секторима

Рачуновође припадају сектору који је процењен као средње рањив у односу на друге нефинансијске секторе, и који по извршеној процени има средње високу изложеност претњи од прања новца. Привредна друштва која су била укључена у прање новца користила су услуге рачуноводствених агенција како би радњама извршења кривичног дела дали привид легалних пословних активности. То је нарочито изражено у случајевима прања новца код којих су предмет прања били приходи из пореских кривичних дела.

У овој области учињен је напредак у односу на Процену ризика од прања новца и финансирања тероризма на националном нивоу из 2012. године, пре свега кроз успостављања обавезе рачуновођама да морају претходно да буду регистровани за обављање ове делатности (претежна делатност). Такође је прописано да предузетник који има регистровану претежну делатност за пружање рачуноводствених услуга не може бити лице које је правоснажно осуђено за кривична дела утврђена овим законом (укључујући и кривично дело прање новца и кривично дело финансирање тероризма).

У 2012. години је у Управи за спречавање прања новца формиран надзор над рачуновођама и ревизорима, који се спроводио како кроз посредан, тако и кроз непосредан надзор. У највећем броју непосредних контрола рачуновођа констатована су непоступања по Закону и након тога су подношене пријаве за привредне преступе (поступци су завршени тако што је надлежни суд утврдио непоступање рачуновође по Закону и изрекао новчану казну).

У претходном периоду је одржан и велики број обука. Тренд је да рачуновође које су регистроване у форми правног лица имају вишу свест припадања систему за спречавање прања новца, у односу на предузетнике. Такође, последњих година присутан је тренд повећања броја рачуновођа. Рачуновође неке законске норме, које су проистекле из међународних стандарда и даље виде као формалности. Поједина привредна друштва умешана у криминалне активности користила су услуге рачуноводствених агенција како би радњама извршења кривичног дела дали привид легалних пословних активности. То је нарочито изражено у случајевима прања новца код којих су предмет прања били приходи из пореских кривичних дела.

Примећено је и да постоји одређен број рачуновођа који доводе у питање пријаву сваке сумњиве трансакције Управи за спречавање прања новца, чиме се потврђује мишљење да је свест рачуновођа о припадању систему борбе против прања новца и финансирања тероризма на недовољно високом нивоу и да је неопходан интензивнији превентивни рад са рачуновођама.

Сектор факторинга у међународном платном промету оцењен је као ниско рањив сектор у односу на друге финансијске секторе.

У периоду који је обухватала Процена ризика од прања новца и финансирања тероризма на националном нивоу, сектор факторинга обухватао је 6 обвезника, обим промета је био низак 48,6 милиона евра, све трансакције су се обављале преко банака, послови се нису обављали преко заступника, нити су се успостављали пословни односи са лицима чији су власници политички експонирана или осуђивана лица, нити са лицима из офшор дестинација и земаља које су на црној листи, није било типологије, ни разрађених шема преваре или утаје пореза.

4) *Процена ризика од финансирања тероризма* на националном нивоу донета је сагледавањем претњи од тероризма, утицаја на претњу од финансирања тероризма, претње

од финансирања тероризма и рањивости од финансирања тероризма, у оквиру које је, поред сталог, анализиран НПО сектор са аспекта рањивости од финансирања тероризма.

Нова процена ризика од финансирања тероризма, за разлику од претходне, извршена је по методологији Светске банке за период 2013–2017. године и свеобухватнија је од претходне.

Проценом укупних параметара и статистичких података на основу којих су процењивани критеријуми „Претња од тероризма”, „Претња од финансирања тероризма” и „Рањивост од финансирања тероризма” радна група је донела процену да је „Ризик од финансирања тероризма“ у Републици Србији „средњи“.

ПРЕТЊА	ВИСОК					
	СРЕДЊЕ ВИСОК					
	СРЕДЊИ			Ризик од ФТ у Р.Србији		
	СРЕДЊЕ НИЗАК					
	НИЗАК					
		НИЗАК	СРЕДЊЕ НИЗАК	СРЕДЊИ	СРЕДЊЕ ВИСОК	ВИСОК
		РАЊИВОСТ				

Слика 1. Ризик од финансирања тероризма у Републици Србији

Анализом квантитативних података који су углавном везани за актуелни предмет и квалитативних података, радна група је донела процену да је фактор „Претња од тероризма“ оцењен као „средње/висок“, док је фактор „Утицај на претњу од финансирања тероризма у Републици Србији“, оцењен као „низак“.

Такође, анализом наведених квантитативних и квалитативних података „Претња од финансирања тероризма“ је оцењена „средња“ уз тенденцију „не мења се“.

Имајући у виду анализиране факторе „Рањивост од финансирања тероризма“ оцењена је као „средња“.

Од обвезника се не очекује да утврди, да ли је кривично дело прања новца или финансирања тероризма извршено. Основни задатак обвезника јесте да обезбеде располагање свим потребним подацима у вези са познавањем и праћењем пословања својих странака, да процене да ли се одређени модели понашања могу довести у везу са кривичним делом и у којој мери, те да у складу са Законом предузму све потребне мере и пријаве сумњиве активности, док Управа за спречавање прања новца и истражни органи даље воде потребне поступке у датом случају, да би утврдили да ли постоји неко кривично дело или не.

Приликом израде анализе ризика на нивоу обвезника, односно приликом самопроцене ризика, обвезник, поред узимања у обзир степена ризичности својих странака и других чинилаца, мора да узме у обзир и степен ризика у који је сам обвезник сврстан према Националној процени ризика (Табела 1. Класификација изложености степену ризика од прања новца по секторима).

Обвезник узима у обзир резултате Процене ризика од прања новца и финансирања тероризма на националном нивоу и у случају када је његова странка обвезник према Закону (сви обвезници су таксативно набројани у члану 4. Закона).

Поред наведеног, сама величина и сложеност пословања обвезника има важну улогу за одређивање рањивости обвезника. Обвезник процењује изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма, тј. вероватноћу негативног утицаја који произилази из ризика, као и утицај ризика на циљеве пословања. Такође, **приликом самопроцене ризика** обвезник мора имати у виду да ли постоје производи или услуге које нуди у свом пословању, а који могу бити злоупотребљени, број странака, правну форму својих странака (анализом претходних година и случајева прања новца уочено је да се у свим предметима прања новца појављује друштво са ограниченом одговорношћу као форма која је најзаступљенија када лица повезана са криминалним активностима региструју компаније), да ли има за странке непрофитне организације (будући да је анализом претходних година утврђено да су исте злоупотребљаване за финансирање тероризма) и друге факторе. Наиме, **приликом процене ризика странке** мора се имати у виду процена ризичних форми привредних друштава.

Такође, са аспекта процене ризика од финансирања тероризма лица која долазе из непрофитног сектора, морају бити анализиран са дужном пажњом.

Проценом ризика од прања новца и финансирања тероризма на националном нивоу друштва са ограниченом одговорношћу су оцењена оценом високог степена претње, предузетници оценом средње високог степена, акционарска друштва оценом средњег степена и остали облици (командитна друштва и ортачка друштва) оценом ниског степена. Међу овим привредним друштвима није било трастова (*trust*) као оснивача, који су и према подацима обвезника (банака) заступљени са мање од 5% у оснивачкој структури клијената.

Последице на систем

Процена ризика од прања новца и финансирања тероризма на националном нивоу поред оцене претњи и рањивости укључује и процену последица на систем. Њих треба разумети као штету коју би прање новца могло проузроковати и обухвата утицај криминалне активности на обвезника, финансијски систем, друштво и привреду у целини.

Имајући у виду да су претње и рањивост процењене као средње, то и последице по систем треба рангирати у истом нивоу.

Највећи и најтежи негативни ефекти прања новца, најпре се могу видети на економском плану, кроз смањење државних прихода, транспарентности и ефикасности финансијског система, повећању „сиве економије“. Њен обим у Србији у овом тренутку није на задовољавајуће ниском нивоу, па би свако повећање изазвало негативне ефекте по читав економско-финансијски систем. Прање новца, по правилу, доводи до смањења прихода буџета по основу избегавања плаћања пореза. То је један од најчешћих нелегалних прихода који је предмет прања новца.

У циљу предупређивања последица од финансирања тероризма потребно је задржати ефикасан капацитет система за спречавање и борбу против тероризма и финансирања тероризма, извршити анализу нормативног оквира у погледу ефикасности појединих законских решења и њихове имплементације, у континуитету унапређивати и усавршавати кадровске капацитете и обнављати техничке капацитете тзв. репресивних органа (полиција, тужилаштво, службе безбедности) и тзв. административних и превентивних органа (различити сегменти Министарства финансија - Управа за спречавање прања новца, Управа царина, Пореска управа) за супротстављање финансирању тероризма и радити на подизању свести опасности од тероризма и свих његових појавних облика, те изложености ризику од тероризма тзв. рањивих категорија лица и организација.

III Присукуп заснован на процени ризика

Ризик од прања новца и финансирања тероризма јесте ризик од настанка негативних ефеката на финансијски резултат, капитал или репутацију обвезника, услед коришћења обвезника (непосредног или посредног коришћења пословног односа, трансакције, услуге) у сврху прања новца и/или финансирања тероризма.

Рачуноводствене услуге за које се вршиоци прања новца највише интересују су:

а) Финансијско и пореско саветовање – криминалци се могу представљати као појединци који траже финансијске или пореске савете како да имовину ставе ван домашаја других како би избегли будуће обавезе.

б) Оснивање привредних друштава - криминалци могу да покушају да створе забуну или прикрију везу између противправне имовинске користи и учиниоца формирањем корпоративних механизма или других сложених правних аранжмана.

в) Куповина или продаја имовине - криминалци могу користити имовинске трансфере како би послужили или као покриће за трансфере нелегалних средстава (фаза раслојавања) или као коначна инвестиција тих прихода након што су прошли кроз процес прања (фаза интеграције).

г) Вршење финансијских трансакција - криминалци могу да користе рачуновође за обављање или олакшавање различитих финансијских операција у њихово име.

е) Упознавање са финансијским институцијама - криминалци могу користити рачуновође као неког ко их представља институцији или као посредника. Ово се може догодити и у супротном смеру, односно криминалци могу користити финансијске институције да би се упознали са рачуновођама.

Поред наведених услуга, одржавање непотпуне евиденције од стране странака које је откривено током вршења рачуноводствених/књиговодствених услуга које пружају рачуновође може бити подручје високог ризика. Такође, припрема, преглед и ревизија финансијских извештаја могу бити подложни злоупотреби од стране криминалаца уколико недостаје надзор професионалног тела или обавезна употреба рачуноводствених стандарда и стандарда ревизије.

Услуге које се сматрају подручјем посебне рањивости су:

- Оснивање привредних друштава

Рачуновође учествују у оснивању привредних друштва или понекад пружају савете у вези са иницијалним корпоративним, пореским и административним питањима.

Криминалци могу тражити прилику да задрже контролу над противправном имовинском користи истовремено отежавајући органима да открију порекло и власништво над имовином. Привредна друштва криминалци виде као потенцијално корисна средства за постизање овог резултата. Иако се фантомска привредна друштва, које немају пословне активности или имовину, могу користити за законите сврхе, попут инструмента за трансакцију средстава, оне се такође могу користити за прикривање стварног власништва или побољшање перцепције легитимитета. Криминалци такође могу покушати да злоупотребе „неактивна привредна друштва“, која могу основати рачуновође, тако што ће тражити приступ привредним друштвима која већ дуже време „стоје на леду“. Ово је покушај да се створи утисак да је привредно друштво угледно и да ради у редовним околностима јер постоји дужи низ година. Неактивна привредна друштва такође могу додатно да усложне корпоративну структуру и додатно прикрију основне информације о стварном власништву.

- Управљање привредним друштвима

У неким случајевима, криминалци ће тражити рачуновође који су укључени у управљање привредним друштвима како би привредном друштву и датим активностима обезбедили више угледа и легитимитета. Тиме се утиче на то да ли било која средства која се односе на активности привредног друштва могу да иду преко рачуна странке релевантног рачуновође.

- Декларативна функција директора/акционара

Појединци понекад могу ангажовати рачуновође или друге особе да се декларишу као власници њихових акција ако постоје легитимна питања везана за приватност, сигурност или пословне интересе. Међутим, криминалци могу такође користити фиктивне акционаре да прикрију своје власништво над имовином. Рачуновође би требало да идентификују стварне власнике приликом успостављања пословних односа у оваквим ситуацијама. Ово је важно како би се спречило противправно коришћење правних лица и аранжмана, стицањем довољног сазнања о странци да би се спровела правилна процена и ублажавање потенцијалних ризика везаних за спречавање прања новца и финансирања тероризма у пословним односима. Ако се од рачуновођа тражи да буду номинални власници, они би требало да разумеју разлог за овакав захтев и да буду сигурни да могу да провере идентитет стварног власника акција и легитимитет сврхе.

- Рачуноводствене услуге за лажне рачуне и утају пореза, злоупотреба рачуна странке и услуга повезаних са неликвидношћу

Криминалци могу злоупотребити услуге које пружају рачуновође да створе осећај легитимности лажних рачуна како би прикрили извор средстава. На пример, рачуновође могу да прегледају и потпишу такве рачуне за привредна друштва која врше кривична дела, и на тај начин помажу прање новца. Рачуновође такође могу да обављају финансијске трансакције велике вредности омогућавајући криминалцима да злоупотребе рачуне странке рачуновође. Услуге повезане са неликвидношћу, које могу обављати одређени стручњаци за рачуноводство, такође могу бити предмет ризика злоупотребе од стране криминалаца који ће прикрити ревизорски траг новца који је опран преко привредног друштва, а приходи од кривичног дела пренети. Рачуноводствене услуге могу се такође користити за помагање у утаји пореза и утаји ПДВ-а.

Ризик од прања новца и финансирања тероризма настаје нарочито као последица пропуштања усклађивања пословања обвезника са Законом, прописима и унутрашњим актима којима се уређује спречавање прања новца и финансирања тероризма, односно као последица међусобне неусклађености унутрашњих аката којима се уређује поступање обвезника и његових запослених у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма.

Праће новца и финансирање тероризма је стваран и озбиљан проблем са којим се обвезници морају суочити како га не би ненамерно или на неки други начин охрабривали или подстицали.

Проблему праћа новца се мора приступити као сложенем феномену, како би се његови негативни ефекти избегли „пут“ прљавог новца није лако учити и препознати, што свакако отежава благовремено предузимање ефикасних мера на његовом откривању, спречавању и сузбијању. Праће новца свакодневно добија нове појавне облике, уз коришћење разних метода и средстава.

Неопходно је да обвезници усвоје приступ заснован на процени ризика ради откривања, процењивања и разумевања ризика од праћа новца и финансирања тероризма, како би усмерили своје ресурсе тамо где су ризици највећи и на тај начин спровели одговарајуће мере ублажавања ризика.

Кључни елементи приступа заснованог на процени ризика:

Откривање и процена ризика	Откривање ризика од праћа новца и финансирања тероризма са којима се суочава обвезник, с обзиром на странке, услуге, земље пословања, такође узимајући у обзир јавно доступне информације о ризицима и типологијама праћа новца и финансирања тероризма
Управљање и ублажавање ризика	Идентификовање и примена мера за ефикасно и делотворно ублажавање и управљање ризиком од праћа новца и финансирања тероризма
Континуирано праћење	Дефинисање политика, процедура за праћење промена ризика од праћа новца и финансирања тероризма
Документација	Документовање процена ризика, политика и процедура за праћење, управљање и ублажавање ризика од праћа новца и финансирања тероризма

1. Откривање и процена ризика од праћа новца и финансирања тероризма

а) Анализа ризика од праћа новца и финансирања тероризма

Обвезник је дужан да изради и редовно ажурира анализу ризика од праћа новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: анализа ризика) у складу са Законом, овим смерницама и проценом ризика од праћа новца и финансирања тероризма израђеном на националном нивоу. Анализа ризика мора бити сразмерна природи и обиму пословања, као и величини обвезника, те узимати у обзир основне врсте ризика (ризик странке, географски ризик, ризик трансакције и ризик услуге), као и друге врсте ризика које је обвезник идентификовао због специфичности свог пословања.

Приступ обвезника анализи ризика заснива се на анализи ризика од прања новца и финансирања тероризма у односу на:

- целокупно пословање обвезника;
- анализу ризика за сваку групу или врсту странке, пословног односа, услуге коју пружа, односно трансакције.

У процесу израде анализе ризика у односу на своје целокупно пословање обвезник процењује вероватноћу да се његово пословање искористи у ту сврху. Анализа ризика у односу на целокупно пословање обвезника има за циљ идентификовање изложености обвезника ризику од прања новца и финансирања тероризма и сегмената пословања обвезника којима треба дати приоритет у предузимању активности ради ефикасног управљања овом врстом ризика.

На основу процењене вероватноће појаве ризика и процењених негативних последица, обвезник утврђује ниво изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма за сваки сегмент свог пословања (нпр. величина обвезника; поверавање послова који се односе на радње и мере познавања и праћења странке другим лицима може утицати на већу вероватноћу појаве ризика).

У процесу израде анализе ризика обвезник утврђује и карактеристике странака, услуга, трансакција, начина успостављања пословног односа и локација и довођењем у везу тих специфичних карактеристика, процењује вероватноћу да ће услуге, трансакције, начин успостављања пословног односа и локација искористити у сврху прања новца и финансирања тероризма, последице које у конкретној ситуацији могу настати и ниво изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма. Анализа одређених врста ризика и њихових комбинација специфична је за сваког обвезника, те се закључак о укупном нивоу ризика мора заснивати на свим релевантним расположивим подацима и информацијама.

Анализа ризика за сваку групу или врсту странке, пословни однос, трансакцију, услугу које обвезник пружа у оквиру своје делатности и начин успостављања пословног односа са странком (нпр. без физичког присуства странке) – има за циљ утврђивање критеријума на основу којих ће обвезник одређену странку, пословни однос, услугу или трансакцију сврстати у једну од категорија ризика у складу са законом. Сврставање странке у једну од категорија ризика врши се како анализом одређених врста ризика тако и њиховом комбинацијом, у зависности од специфичности сваког обвезника. Од категорије ризика странке, пословног односа, услуге или трансакције зависи и које ће радње и мере познавања и праћења странке обвезник предузети у складу са Законом (од поједностављених до појачаних).

Приликом процене ризика на нивоу обвезника, поред узимања у обзир резултата Процене ризика од прања новца и финансирања тероризма на националном нивоу, узимају се у обзир следећи фактори:

-одређена врста препознатих кривичних дела која су предикатна дела прања новца уколико су такве информације могле бити доступне обвезнику- пореска утаја, сумња на коруптивна

кривична дела, фалсификовање документације, злоупотреба платних картица и других платних инструмената,

- методологија понашања лица која су учествовала у предметима прања новца,
- анализа сумњивих извештаја,
- повратне информације Управе о пријављеним сумњивим извештајима,
- активности које су препознате у ризику државе, а појављују се код обвезника,
- број лица која су странке обвезника, а налазе се у високом, средњем, односно ниском ризику (на пример, број лица – физичких лица инвеститора, број клијената која се баве грађевинском делтаношћу итд)
- пословни односи са високоризичним земљама,
- учешће одређене групе клијената у односу на укупан број клијената,
- доступни резултати спроведених надзора,
- број сумњивих извештаја,
- учешће одређене групе клијената у пријављеним сумњивим трансакцијама у неколико претходних година,
- да ли је странка која је била предмет истраге у току трајања пословне сарадње, претходно била оцењена као странка високог ризика.

При самопроцени ризика, обвезник посебно треба да обухвати величину, број запослених непосредно задужених за обављање послова у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма у односу на укупан број запослених, број запослених који су у непосредном контакту са странкама, начин организације послова и одговорности, динамику запошљавања нових запослених, квалитет обуке итд.

Анализа ризика за сваку групу или врсту странке, пословни однос, трансакцију, услугу које обвезник пружа у оквиру своје делатности узима у обзир основне врсте ризика и то: географски ризик, ризик странке, ризик услуге и ризик трансакције (односи се на факторинг друштва).

Како се ови ризици разликују код обвезника, то су они детаљно обрађени у Посебном делу Смерница.

б) Процена ризика

Процена ризика од прања новца и финансирања тероризма у смислу ових смерница обухвата две фазе:

- откривање врста ризика;
- процену ризика.

б1) Откривање врста ризика

Обвезник треба да идентификује ризик од прања новца и финансирања тероризма коме је изложен или ће бити изложен при успостављању пословног односа са странком или вршењу трансакције. С тим циљем, обвезник разматра све релевантне врсте ризика, при чему увек узима у обзир географски ризик, ризик странке, ризик услуге и ризик трансакције (односи се на факторинг друштва).

б2) Извори информација

Код идентификовања ризика од прања новца и финансирања тероризма, обвезник користи информације које је прибавио спровођењем радњи и мера познавања и праћења странке, као и друге различите изворе информација, укључујући и јавно доступне базе података.

Обвезник увек узима у обзир процену ризика од прања новца и финансирања тероризма израђену на националном нивоу, као и друге објаве и упозорења које су издали државни органи и органи надлежни за вршење надзора над применом Закона.

Обвезник може да узме у обзир и друге изворе информација (сопствено искуство, информације организација цивилног друштва – као што су извештаји о државама, информације од међународних тела која успостављају стандарде, као што су извештаји о међусобној процени или необавезујуће црне листе, Препоруке ФАТФ, статистичке податке, информације из медија и др.).

2. Управљање и ублажавање ризика

в) Примена процедура за смањење или елиминисање ризика

Обвезник свеобухватно сагледава све факторе ризика које је идентификовао како би одредио ниво ризика од прања новца и финансирања тероризма. Као део те процене, обвезник може одлучити да различито пондерише/оцени факторе ризика, у зависности од њиховог појединачног значаја.

Код пондерисања фактора ризика, обвезник утврђује релевантност различитих фактора ризика у контексту пословног односа или трансакције. Ово често има за последицу да обвезник додељује различите процене различитим факторима (нпр. обвезник може проценити да је постојање личне везе странке с државом која има повећан степен ризика од прања новца и финансирања тероризма мање релевантно, с обзиром на карактеристике услуге која је у питању).

Пондер који је додељен сваком од фактора ризика може се разликовати у зависности од конкретне странке, али и у зависности од појединачних обвезника. Када пондерише факторе ризика, обвезник обезбеђује да:

- на пондерисање не утиче неоправдано само један фактор ризика;

- економска разматрања и разматрања која се односе на добит обвезника не утичу на процену ризика;
- пондерисање фактора ризика не доводи до ситуације да се ниједан пословни однос не може сврстати у категорију високог ризика;
- категорија ризика која је утврђена Законом не може да се мења;
- по потреби, аутоматски генерисана процена ризика може да се мења.

На основу извршене процене ризика за сваку групу или врсту странке, односно пословног односа, услуге коју обвезник пружа у оквиру своје делатности, односно трансакције – обвезник у складу са Законом сврстава странку у једну од следећих категорија ризика:

- категорију ниског ризика од прања новца и финансирања тероризма;
- категорију средњег ризика од прања новца и финансирања тероризма;
- категорију високог ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Обвезник унутрашњим актима може предвидети и додатне категорије ризика.

Међународни стандарди и Закон омогућавају обвезнику да, зависно од степена ризика од прања новца и финансирања тероризма, спроводи три врсте радњи и мера познавања и праћења странке – (од поједностављених до појачаних). Ове мере треба да допринесу бољем разумевању ризика обвезника по основу пословног односа и трансакције.

в.1) Опште радње и мере познавања и праћења странке обухватају утврђивање и провера њеног идентитета и идентитета стварног власника, прибављање и процена информација о сврси и намени пословног односа или трансакције странке, као и редовно праћење њеног пословања и провера усклађености активности странке са природом пословног односа и уобичајеним обимом и врстом пословања странке. Опште радње и мере примењују се на странке сврстане у средњи степен ризика од прања новца и финансирања тероризма.

в.2) Појачане радње и мере познавања и праћења странке, поред општих радњи и мера, обухватају прибављање и процену веродостојности информација о пореклу имовине која је или ће бити предмет пословног односа и додатне радње и мере које обвезник предузима у случајевима прописаним Законом, као и у другим случајевима кад процени да постоји или би могао постојати висок степен ризика од прања новца или финансирања тероризма. Обвезник својим унутрашњим актом дефинише које ће појачане мере и у ком обиму предузети у сваком конкретном случају.

Које ће додатне мере обвезник предузети кад неку странку сврста у високоризичну категорију на основу сопствене процене ризика, зависи од конкретне ситуације (нпр. ако је странка тако процењена због власничке структуре, обвезник може својим процедурама

предвидети обавезу прибављања додатних података и обавезу додатне провере поднете документације).

Процена ризика странке се врши не само при успостављању пословног односа са странком, већ током целог трајања пословног односа и степен ризика се може мењати. Тако на пример, одређени пословни однос са странком може на почетку бити процењен као нискоризичан, а затим се могу појавити околности које ће тај ризик увећати и обрнуто. Ово се не односи на случајеве који су на основу Закона сврстани у високоризичне и на које се морају примењивати појачане радње и мере познавања и праћења странке (нпр. када је странка функционер, када странка није физички присутна при утврђивању и провери идентитета, када је странка или правно лице које се јавља у власничкој структури странке офшор правно лице, код успостављања пословног односа или вршења трансакције са странком из државе која има стратешке недостатке у систему спречавања прања новца и финансирања тероризма).

Ако запослени код обвезника који је у непосредном контакту са странком посумња да у вези с том странком или њеном трансакцијом постоји ризик од прања новца и финансирања тероризма, дужан је да о томе сачини интерни писмени извештај и да га, у року и на начин који су утврђени унутрашњим актом тог обвезника, достави лицу задуженом искључиво за извршавање обавеза из Закона и других прописа којима се уређује спречавање прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: овлашћено лице). Овај извештај треба да садржи оне податке о странци и трансакцији који овлашћеном лицу омогућавају да процени да ли су странка, односно трансакција сумњиви.

Ако, на основу овог извештаја или на основу других информација о постојању ризика од прања новца и финансирања тероризма које непосредно сазна, овлашћено лице неку трансакцију оцени сумњивом – то лице надаље поступа у складу са Законом, а ако је тако не оцени – дужно је да о тој оцени сачини белешку.

Примена начина израде анализе ризика захтева да обвезници добро разумеју ризике и да буду у стању да добро процењују. Изнад свега, руководиоци треба да добро препознају важност културе усклађивања у целој организацији и обезбеде довољно ресурса за усклађивање, у складу са величином, обимом и активностима организације. То захтева изградњу стручног знања, укључујући, на пример, обуку, запошљавање, стручно саветовање и „учење на послу“. Такође захтева издвајање неопходних ресурса за прикупљање и тумачење информација о ризицима, како на државном тако и на институционалном нивоу, и за развој процедура и система, укључујући обезбеђивање ефикасног одлучивања.

в.2.1) Нова технолошка достигнућа и услуге

Обвезник је дужан да препозна и да разуме ризике повезане с новим или иновативним производом или услугом, нарочито када то укључује примену нових технологија или метода плаћања. Нови производи и нове пословне праксе, укључујући и

нове начине испоруке производа и употребу нових технологија у развоју (како за нове тако и за постојеће производе), нарочито ако за њих не постоји јасно разумевање, могу допринети повећаном ризику од прања новца и финансирања тероризма.

Приликом примене нових технолошких достигнућа и нових производа или услуга, обвезник је у складу са законом дужан да, поред општих радњи и мера познавања и праћења странке, примењује додатне мере којима се умањују ризици и управља ризиком од прања новца и финансирања тероризма (нпр. чешће праћење странке ради утврђивања да ли је њено пословање очекивано имајући у виду познавање странке, њених прихода и др.).

в.2.2) Функционер

Обвезник уређује поступак којим се утврђује да ли је странка или стварни власник странке функционер, члан уже породице функционера или блиски сарадник функционера.

Радње и мере познавања и праћења странке треба да буду кључни извор информација о томе да ли је странка функционер (нпр. информације о основном занимању или запослењу странке). Обвезник користи и друге изворе информација које могу бити корисне за идентификовање функционера.

Да би дошао до релевантних информација за идентификовање функционера – обвезник предузима неку од следећих активности:

- прибавља писмену изјаву странке о томе да ли је она функционер, члан уже породице функционера или блиски сарадник функционера;
- користи електронске комерцијалне базе података које садрже листе функционера (нпр. *World-Check*, *Factiva*, *LexisNexis*);
- претражује јавно доступне податке и информације (нпр. регистар функционера Агенције за борбу против корупције);
- формира и употребљава интерну базу функционера (нпр. веће финансијске групације имају сопствену листу функционера).

Број, односно редослед изложених активности које обвезник предузима треба да омогући веродостојно утврђивање да ли је странка или стварни власник странке функционер, члан уже породице функционера или блиски сарадник функционера.

Писмена изјава садржи следеће податке:

- име и презиме, датум и место рођења, пребивалиште или боравиште и ЈМБГ функционера који успоставља пословни однос или врши трансакцију, односно за кога се успоставља пословни однос или врши трансакција, као и врсту и број личног документа, назив издаваоца, датум и место издавања;
- изјаву о томе да ли је странка према критеријумима из Закона функционер (у изјави треба таксативно навести све случајеве предвиђене Законом);
- податке о томе да ли је функционер физичко лице које обавља или је у последње четири године обављало високу јавну функцију у држави, односно другој држави или

међународној организацији, да ли је члан породице функционера или његов блиски сарадник;

- податке о периоду обављања те функције;
- податке о врсти јавне функције коју функционер обавља или је обављао у последње четири године;
- податке о породичном односу, ако је странка члан уже породице функционера;
- податке о врсти пословне сарадње, ако је странка блиски сарадник функционера.

При успостављању пословног односа са странком која је функционер, члан уже породице функционера или блиски сарадник функционера, односно чији је стварни власник неко од тих лица – обвезник и над том странком примењује појачане радње и мере познавања и праћења. Ове радње и мере обвезник примењује и кад физичко лице престане да обавља јавну функцију (бивши функционер), и то онолико дуго колико му је потребно да закључи да то лице није злоупотребило позицију коју је имало, а најмање четири године од дана престанка обављања те функције.

Подаци и документација прибављени у овом поступку чувају се у досијеу странке 10 година од дана окончања пословног односа.

в.2.3) Утврђивање и провера идентитета без физичког присуства странке

Ако при утврђивању и провери идентитета, странка или законски заступник, односно лице које је овлашћено за заступање правног лица или лица страног права нису физички присутни код обвезника – у складу са Законом, обвезник је дужан да, поред општих радњи и мера познавања и праћења странке, примењује додатне мере прописане чланом 39. Закона, које се односе на прибављање додатних исправа, података или информација, на основу којих проверава идентитет странке; додатну проверу поднетих исправа или додатно потврђивање података о странци; прибављање података о разлозима одсуства странке (покуша остваривање додатног контакта са странком путем телефона, имејла, Скајпа, Вибера или на други начин прикупљање још једног идентификационог документа за странку).

в.2.4) Офшор правно лице

У складу са Законом, обвезник је дужан да утврди поступак по коме утврђује да ли је странка или правно лице које се јавља у њеној власничкој структури офшор правно лице. Обвезник да би утврдио да ли се ради о офшор правном лицу, може користити листе ММФ-а, Светске банке или списак земаља који је саставни део Правилника о листи јурисдикција са преференцијалним пореским системом („Службени гласник РС“, број 122/12 и 104/18). Ако је на основу спроведеног поступка утврдио да је странка или правно лице које се јавља у власничкој структури странке офшор правно лице, обвезник је дужан да поред општих радњи и мера познавања и праћења странке предузме и додатне (појачане) мере у складу са Законом.

в.2.5) Државе које не примењују међународне стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма

У складу са Законом, стратешки недостаци у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма државе посебно се односе на 1) правни и институционални оквир државе, а нарочито на инкриминацију кривичних дела прања новца и финансирања тероризма, мере познавања и праћења странке, одредбе у вези с чувањем података, одредбе у вези с пријављивањем сумњивих трансакција, доступност тачних и веродостојних информација о стварним власницима правних лица и лица страног права; 2) овлашћења и процедуре надлежних органа тих држава у вези са прањем новца и финансирањем тероризма; 3) делотворност система за борбу против прања новца и финансирања тероризма у отклањању ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Када успоставља пословни однос или врши трансакцију када пословни однос није успостављен са странком из државе која има стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма – обвезник је дужан да примени појачане радње и мере прописане Законом.

в.3) Поједностављене радње и мере познавања и праћења странке извршавају се, односно предузимају у случајевима и на начин који су прописани Законом и подзаконским актом и примењују се на странке ниског степена ризика од прања новца и финансирања тероризма. Странке могу бити у овој категорији у случајевима прописаним Законом и подзаконским актом или на основу израђене анализе ризика. Мере познавања и праћења странке које је обвезник дужан да предузима исте су као и опште радње и мере познавања и праћења странке, осим у случају кад је странка државни орган, орган аутономне покрајине, орган јединице локалне самоуправе, јавно предузеће, јавна агенција, јавна служба, јавни фонд, јавни завод или комора, односно привредно друштво чије су издате хартије од вредности укључене на организовано тржиште хартија од вредности које се налази у Републици Србији или држави у којој се примењују међународни стандарди на нивоу стандарда Европске уније или виши, а који се односе на подношење извештаја и достављање података надлежном регулаторном телу, када обвезници нису дужни да утврђују стварног власника странке. Обвезник је дужан да успостави адекватан ниво праћења пословања странке, тако да буде у стању да открије неуобичајене и сумњиве трансакције. Кад се појави сумња да је реч о прању новца или финансирању тероризма у вези са странком или трансакцијом на коју су примењене ове радње и мере, обвезник је дужан да изврши додатну процену и евентуално примени појачане радње и мере.

3. Континуирано праћење

Обвезник ажурира процене ризика од прања новца и финансирања тероризма по основу пословног односа и трансакције, као и факторе ризика на којима се заснивају ове процене, како би се обезбедиле поузданост, веродостојност и релевантност тих процена. Обвезник процењује прикупљене информације у оквиру континуираног надзора пословног односа и разматра да ли промене утичу на процену ризика.

Обвезник успоставља системе за идентификовање ризика од прања новца и финансирања тероризма у настајању и по потреби их благовремено укључује у своје процене, како на појединачном нивоу тако и на нивоу обвезника.

г) Учесталост праћења странака према категорији ризика

Након што обвезник разврста странке према степену ризика у категорије:

- ниског степена ризика од прања новца и финансирања тероризма;
- средњег степена ризика од прања новца и финансирања тероризма;
- високог степена ризика од прања новца и финансирања тероризма,

обвезник примењује радње и мере познавања и праћења странке, у току трајања пословног односа, у учесталости и интензитету у складу са оцењеним ризиком и промењеним околностима у вези са странком, тако да:

- странке сврстане у низак степен ризика прати најмање једном у две године;
- странке сврстане у средњи степен ризика прати најмање једном у години дана;
- странке сврстане у висок степен ризика прати најмање једном у шест месеци.

д) Самопроцена - рокови

Ради адекватног управљања ризиком, обвезник најмање једном у две године цени своју укупну изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма.

ђ) Унутрашња контрола

Обвезник спроводи редовну унутрашњу контролу обављања послова спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма. Унутрашња контрола се спроводи у складу са утврђеним ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

Сврха унутрашње контроле је откривање и отклањање уочених недостатака, као и унапређивање унутрашњих система за откривање лица и трансакција за које се сумња да су у вези са прањем новца или финансирањем тероризма.

Обвезник је у обављању унутрашње контроле дужан да методом случајног узорка или на други одговарајући начин, врши провере и тестира примене система за спречавања прања новца и финансирања тероризма и усвојених процедура.

У случају промене у пословном процесу (нпр. организационе промене, промене пословних процедура), обвезник је дужан да у оквиру унутрашње контроле провери и усклади своје процедуре, како би биле адекватне за извршавање обавеза из Закона.

Проверу усклађености система и процедура за примену Закона и интерних процедура, обвезник је дужан да спроводи једном годишње, као и сваки пут када дође до промена, најкасније до дана увођења тих промена.

Обвезник сачињава годишњи извештај о извршеној унутрашњој контроли и предузетим мерама након те контроле, најкасније до 15. марта текуће године за претходну годину, са садржином прописаном подзаконским актом.

4. Документација

Приступ заснован на процени ризика захтева и документовање процене ризика, као и постојање одговарајућих интерних аката како би се утврдиле полазне тачке и примена адекватних мера и процедура.

е) Унутрашњи акти

У складу са одредбама Закона, обвезник је дужан да усвоји и примени одговарајуће унутрашње акте којима ће, ради ефикасног управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма, обухватити све радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма дефинисане Законом, подзаконским актима донетим на основу Закона и овим смерницама. Обвезник је дужан да унутрашњим актима узме у обзир утврђене ризике од прања новца и финансирања тероризма, при чему ти акти морају бити сразмерни природи и обиму пословања, као и величини обвезника, и морају имати одобрење члана највишег руководства. Обвезник је дужан да обезбеди примену ових унутрашњих аката утврђивањем одговарајућих поступака и механизма унутрашње контроле.

Обвезник је дужан да унутрашњим актима нарочито уреди:

- процес израде анализе ризика од прања новца и финансирања тероризма;
- поступке и механизме за откривање сумњивих трансакција и/или странака, као и начин поступања запослених након препознавања таквих трансакција и поступке за достављање информација, података и документације на нивоу обвезника;
- одређивање лица задуженог задужених за извршавање обавеза из овог закона (у даљем тексту: овлашћено лице)- (овлашћеног лица и његовог заменика), као и обезбеђивање услова за њихов рад;

– мере и радње праћења пословања странке које ће у складу са категоријом ризика странке предузети, односно извршити у току трајања пословног односа, услове за промену њеног статуса према степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма и периоде праћења странака према степену ризичности;

– утврђивање прихватљивости странке према степену ризика од прања новца и финансирања тероризма при успостављању пословног односа и у току његовог трајања;

– утврђивање категорије ризика странке, услуга, трансакција према факторима ризика у односу на ризик од прања новца и финансирања тероризма;

– поступак спровођења радњи и мера познавања странке, и редовно праћење њеног пословања у складу са утврђеном категоријом ризика, укључујући проверу усклађености активности странке с природом пословног односа и уобичајеним обимом и врстом њеног пословања, као и евентуалну промену њене категорије ризика;

– поступак спровођења појачаних радњи и мера познавања и праћења странке, када је странка високоризична по самом Закону или на основу извршене анализе ризика, а посебно и поступак утврђивања да ли је странка или њен стварни власник функционер, као и поступак за утврђивање да ли је странка или правно лице које се јавља у власничкој структури странке офшор правно лице;

– поступак редовне унутрашње контроле извршавања обавеза из Закона, у складу са Законом и сачињавање годишњег извештаја о извршеној унутрашњој контроли и мерама предузетим након те контроле најкасније до 15. марта текуће године за претходну годину са саржином прописаном подзаконским актом;

– поступак спровођења редовног стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених у складу с програмом годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања који обављају послове спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма, а који се сачињава до краја марта за текућу годину са садржином прописаном подзаконским актом;

– вођење евиденција, заштиту и чување података из тих евиденција.

Саставни део унутрашњих аката је и листа индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да је реч о прању новца или финансирању тероризма, коју обвезници преузимају са сајта Управе за спречавање прања новца (линк <http://www.apml.gov.rs/srp49/dir/Indikator.html>), а потом и израђују. Такође, листу индикатора обвезници могу допуњавати према њима познатим трендовима и типологијама прања новца, као и према околностима које произлазе из пословања обвезника.

Да би обвезник обезбедио адекватну примену одредаба својих унутрашњих аката, посебно је важно да релевантни запослени буду упознати с наведеним одредбама и својим обавезама и одговорностима које произлазе из тих аката.

Обвезник мора обезбедити да се процени свих ризика и процесима за њихово решавање приступа стручно с обзиром на одговорност за законитост пословања обвезника утврђену законом.

ПОСЕБНИ ДЕО

Посебни део ових Смерница примењује обвезник на који се тај део односи, имајући у виду специфичне околности у вези са ризицима

I Врсте ризика код предузетника и правних лица која се баве пружањем рачуноводствених услуга

Процена ризика, у смислу ових Смерница, треба да обухвати најмање следеће три основне врсте ризика: географски ризик, ризик странке и ризик услуге коју обвезник пружа у оквиру своје делатности. У случају идентификовања других врста ризика, а зависно од специфичности пословања- обвезник проценом треба да обухвати и те врсте ризика.

1.1. Под **географским ризиком** подразумева се ризик који је условљен географским подручјем на коме је територија државе порекла странке, њеног власника или већинског оснивача, стварног власника или лица које на други начин контролише пословање странке, односно на коме је држава порекла лица које са странком обавља трансакцију.

Фактори на основу којих се одређује да ли поједина земља или географска локација носи виши ризик од прања новца и финансирања тероризма укључују:

- 1) државе према којима су Уједињене нације, Савет Европе или друге међународне организације примениле санкције, ембарго или сличне мере;
- 2) државе које су од стране кредибилних институција (ФАТФ, Савет Европе и др.) означене као државе које не примењују адекватне мере за спречавање прања новца и финансирања тероризма;
- 3) државе које су од стране кредибилних институција (ФАТФ, УН и др.) означене као државе које подржавају или финансирају терористичке активности или организације;
- 4) државе које су од стране кредибилних институција (нпр. Светска банка, ММФ) означене као државе с високим степеном корупције и криминала;
- 5) државе за које су веродостојни извори показали да не достављају информације о стварном власништву надлежним органима, што се може утврдити из извештаја о узајамној процени ФАТФ или извештаја организација које такође разматрају различитите нивое сарадње, као што су извештаји Глобалног форума ОЕЦД о поштовању међународних стандарда пореске транспарентности.

Листа држава које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма се објављује на интернет страници Управе за спречавање прања новца. Листа држава заснована је:

1) на саопштењима ФАТФ (*Financial Action Task Force*) о државама које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма и које представљају ризик по међународни финансијски систем.

2) на саопштењима ФАТФ о државама/јурисдикцијама које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма, које су у циљу отклањања препознатих недостатака исказале опредељеност на највишем политичком нивоу за отклањање недостатака, које су у ову сврху направиле акциони план у сарадњи са ФАТФ, и које су у обавези да извештавају о напретку који постижу у отклањању недостатака.

3) на извештајима о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција (ФАТФ и тзв. регионалних тела која функционишу по узору на ФАТФ, као што је Комитет Савета Европе Манивал).

Државе које примењују стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма који су на нивоу стандарда Европске уније или виши су:

1) Државе чланице ЕУ;

2) Треће државе (остале државе које нису чланице ЕУ) са делотворним системима за спречавање прања новца и финансирања тероризма, процењеним у извештајима о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција (ФАТФ (*Financial Action Task Force*) и тзв. регионалних тела која функционишу по узору на ФАТФ, као што је Комитет Савета Европе Манивал);

3) Треће државе (остале државе које нису чланице ЕУ) које су веродостојни извори (на пример *Transparency International*) означили као државе које имају низак ниво корупције или друге криминалне активности;

4) Треће државе (остале државе које нису чланице ЕУ) које, на основу веродостојних извора, попут извештаја о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција (ФАТФ и тзв. регионалних тела која функционишу по узору на ФАТФ, као што је Комитет Савета Европе Манивал), објављених извештаја о напретку те државе након извештаја, имају обавезе прописане законом да се боре против прања новца и финансирања тероризма у складу са ФАТФ препорукама и делотворно имплементирају те обавезе.

Повећан ризик од прања новца и финансирања тероризма носе странке које имају уговорни однос и обављају пословну делатност са лицима из офшор зона. На пример, високоризична ће бити странка која има промет услуга са странком која има седиште у држави са привилегованим пореским системом. На овај део је указала и процена ризика државе, када се посматрају студије случаја, пресуде за прање новца и типологије понашања криминалних група, а нарочито када је реч о организованим криминалним групама, обвезник мора бити свестан процењених прекорганичних претњи и са дужном пажњом анализирати односе где се као географски елемент појавујују офшор зоне и земље региона.

Наиме, иако одређене земље примењују стандарде, то не значи да ће одмах бити стављене у групу земаља, према процени ризика код обвезника у низак ризик, већ се мора имати у виду типологија понашања и предмети прања новца, који су указали на виши ризик одређених земаља којима обвезник мора приступити са дужном пажњом.

Низак ризик од прања новца може носити странка која има уговорни однос са странком из региона. На пример нискоризична може бити странка која има промет робе са странком из државе региона јер постоји економска оправданост за таквим односом.

Или на пример нискоризична може бити странка, која је регистрована за промет робе и где се даље пратећи пословање закључује да су све извршене трансакције са добављачима и купцима повезане са послом који обавља и нису регистровани на дестинацијама које би указале на евентуалан повишен ризик.

1.2. Ризик странке - Обвезник утврђује приступ ризику странке, на основу сопствених искустава и познавања правила пословања. Ипак, дужан је да примењује ограничења из Закона и других прописа којима је регулисано спречавање прања новца и финансирања тероризма.

1) На појачани ризик могу указати следеће неуобичајене активности:

- странка приликом успостављања пословног односа са обвезником избегава лично појављивање, већ инсистира на посредном контакту;
- странка без посебног разлога захтева брзо обављање посла без обзира на веће трошкове које ће овакво поступање изазвати;
- странка плаћа за робу или услугу која не одговара опису њене делатности;
- странка нуди новац, поклоне или друге погодности као противуслугу за послове за које постоји сумња да нису у потпуности у складу са прописима;
- странка жели да увери рачуновођу да није потребно да попуни или приложи неки од потребних докумената;
- странка избегава да достави потребну документацију или обвезник има сумњу да је достављена документација тачна или потпуна;
- странка често мења своје рачуновође;
- странци није познато где се чува пословна документација;
- странка нема запослених, нити пословне просторије, а што није у сразмери са обимом пословања;
- странка врши честе промене назива, седишта, власничке структуре и др.

2) странке код којих је, због структуре, правне форме или сложених и нејасних односа, тешко утврдити идентитет њихових стварних власника или лица која њима управљају, као што су пре свега:

- фондације, трастови или слична лица страног права,
- добротворне и непрофитне невладине организације,

- офшор правна лица с нејасном власничком структуром и која није основало привредно друштво из земље која примењује стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма који су на нивоу стандарда прописаних Законом;

3) странке које обављају делатности за које је карактеристичан велики обрт или уплате готовине (ресторани, пумпе, мењачи, казина, цвећаре, трговци племенитим металима, аутомобилима, уметничким делима, превозници робе и путника, спортска друштва, грађевинске фирме);

4) функционери, у складу са Законом;

5) приватни инвестициони фондови;

6) странке чију је понуду за успостављање пословног односа одбио други обвезник, односно лица која имају лошу репутацију;

7) странке чији је извор средстава непознат или нејасан, односно који странка не може доказати;

8) странка је дуго живела у иностранству, без доказа о радном односу, а полаже велику суму новца за отварање правног лица које се бави пружањем услуга (угоститељске услуге, консалтинг услуге, услуге маркетинга, услуге организовања прослава и друге);

9) странке за које постоји сумња да не поступају за свој рачун, односно да спроводе инструкције трећег лица.

Обвезник не треба примењивати Закон сам по себи, јер пропис даје могућност да странка буде у ниском ризику. Процена ризика државе је указала да су коруптивна кривична дела дела високог ризика, самим тим јавна предузећа, трансакције и односи морају се додатно анализирати и тек онда закључити које ће се мере применити. Обвезник мора бити свестан процењених претњи и предмета код којих је предикатно кривично дело коруптивно дело и у том смислу проценити ризик.

Додатно напомињемо да уколико обвезник процени да странка офшор правно лице или правно лице које се јавља у власничкој структури странке офшор правно лице има сложену власничку структуру (као на пример велики број правних лица у оснивачкој структури, од којих су лица која имају значајан удео у оснивачком капиталу регистрована на офшор дестинацијама и када се не може једноставно утврдити ко је стварни власник тих правних лица), исти је дужан да о разлозима такве структуре прибави писмену изјаву од стварног власника странке или заступника странке, као и да размотри да ли постоји основ сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма и да о томе сачини службену белешку коју чува у складу са Законом.

Обвезник нарочито мора посветити појачану пажњу уколико склопи пословни однос са странком која се бави: купопродајом непокретности, улагањем у инвестиције, бави се грађевинском делатношћу, изградњом некретнина, прометом по основу робе и услуга учестало и у значајним износима без личног покрића у документацију, а затим и на лица која новац инвестирају кроз куповину хартија од вредности.

Ситуације које су описане у Процени ризика од прања новца и финансирања тероризма на националном нивоу указују на виши ризик код горе поменутих активности. Све активности које су побројане, а препознате су код странке, заслужују већу пажњу и процену ризика, као и потребу да се послови ових лица чешће прате и процењују.

1.3. Ризик услуге подразумева следеће:

- 1) пословање које знатно одудара од уобичајеног пословања странке која се бави сличном делатношћу;
- 2) пословање које нема економску оправданост (нпр. учестало трговање хартијама од вредности када се куповина обавља полагањем готовине на наменске рачуне, а убрзо затим продаје испод цене-тзв. трговање хартијама од вредности с планираним губитком, неочекивана отплата кредита пре рока или у кратком периоду од дана одобравања кредита, повлачење средстава са индивидуалног рачуна члана добровољног пензијског фонда у кратком периоду након њихове уплате);
- 3) трансакције које странка врши у износима нешто нижим од износа који су прописани као лимити за пријављивање у складу са Законом;
- 4) позајмице правним лицима и, посебно позајмице оснивача из иностранства правном лицу у земљи које немају економску оправданост;
- 5) плаћање за услуге консалтинга, менаџмента и маркетинга, као и друге услуге за које на тржишту не постоји одредива вредност или цена;
- 6) плаћање робе и услуга партнерима странке који потичу са офшор дестинација, а из документације се јасно види да роба потиче из земаља из окружења;
- 7) набавка робе из земаља у којима се та роба не производи (нпр. увоз кокоса из Босне и Херцеговине);
- 8) учесталост трансакција по основу авансног плаћања увоза робе или вршења услуга код којих није извесно да ће роба стварно бити увезена, односно услуга извршена;
- 9) увећане или умањене фактуре за робу или услуге; вишеструко фактурисање;
- 10) вишеструке уплате - исплате за исту робу или услуге (за исти производ који је набављен или услугу која је извршена врши се плаћање више пута истом или другом добављачу);
- 11) злоупотреба отписа робе (странка често и у већој мери отписује део продате робе услед разних фактора – виша сила, кварљивост, губитак робе приликом транспорта, неадекватан смештај, лом и др. – који се у стварности нису ни догодили);
- 12) странка врши плаћање робе и услуга електронским банкарством, а за исте нема документацију за књижење;
- 13) странка врши уплату животног осигурања у великим једнократим износима за све запослене;
- 14) странка полаже, код више банака, несразмерно висок износ депозита (нпр. 100%) као обезбеђење за добијање кредита или зајма.

II Врсте ризика код факторинг друштава

Процена ризика, у смислу ових Смерница, треба да обухвати најмање четири основне врсте ризика: географски ризик, ризик странке, ризик трансакције, ризик услуга.

У случају идентификовања других врста ризика, због специфичности послова откупа потраживања, односно факторинга - обвезник треба да обухвати и те врсте ризика.

2.1. Географски ризик - Фактори на основу којих се одређује да ли поједина земља или географска локација носи виши ризик од прања новца и финансирања тероризма укључују:

- 1) државе према којима су Уједињене нације, Савет Европе или друге међународне организације примениле санкције, ембарго или сличне мере;
- 2) државе које су од стране кредибилних институција (ФАТФ, Савет Европе и др.) означене као државе које не примењују адекватне мере за спречавање прања новца и финансирања тероризма;
- 3) државе које су од стране кредибилних институција (ФАТФ, УН и др.) означене као државе које подржавају или финансирају терористичке активности или организације;
- 4) државе које су од стране кредибилних институција (нпр. Светска банка, ММФ) означене као државе с високим степеном корупције и криминала.

Листа држава које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма се објављује на интернет страници Управе за спречавање прања новца. Листа држава заснована је:

1) на саопштењима ФАТФ (*Financial Action Task Force*) о државама које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма и које представљају ризик по међународни финансијски систем.

2) на саопштењима ФАТФ о државама/јурисдикцијама које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма, које су у циљу отклањања препознатих недостатака исказале опредељеност на највишем политичком нивоу за отклањање недостатака, које су у ову сврху направиле акциони план у сарадњи са ФАТФ, и које су у обавези да извештавају о напретку који постижу у отклањању недостатака.

3) на извештајима о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција (ФАТФ и тзв. регионалних тела која функционишу по узору на ФАТФ, као што је Комитет Савета Европе Манивал).

Државе које примењују стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма који су на нивоу стандарда Европске уније или виши су:

1) Државе чланице ЕУ;

2) Треће државе (остале државе које нису чланице ЕУ) са делотворним системима за спречавање прања новца и финансирања тероризма, процењеним у извештајима о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција (ФАТФ (*Financial Action Task Force*) и тзв. регионалних тела која функционишу по узору на ФАТФ, као што је Комитет Савета Европе Манивал);

3) Треће државе (остале државе које нису чланице ЕУ) које су веродостојни извори (на пример *Transparency International*) означили као државе које имају низак ниво корупције или друге криминалне активности;

4) Треће државе (остале државе које нису чланице ЕУ) које, на основу веродостојних извора, попут извештаја о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција (ФАТФ и тзв. регионалних тела која функционишу по узору на ФАТФ, као што је Комитет Савета Европе Манивал), објављених извештаја о напретку те државе након извештаја, имају обавезе прописане законом да се боре против прања новца и финансирања тероризма у складу са ФАТФ препорукама и делотворно имплементирају те обавезе.

Повећан ризик од прања новца и финансирања тероризма носе странке које имају уговорни однос и обављају пословну делатност са лицима из офшор зона. На пример, високоризична ће бити странка која има промет услуга са странком која има седиште у држави са привилегованим пореским системом.

Низак ризик од прања новца може носити странка која има уговорни однос са странком из региона. На пример нискоризична може бити странка која има промет робе са странком из државе региона, јер постоји економска оправданост за таквим односом.

Или на пример нискоризична може бити странка, која је регистрована за промет робе и где се даље пратећи пословање закључује да су све извршене трансакције са добављачима и купцима повезане са послом који обавља и нису регистровани на дестинацијама које би указале на евентуалан повишен ризик.

2.2. Ризик странке

Обвезник самостално утврђује приступ ризику странке, на основу општеприхваћених принципа и сопствених искустава. На већи ризик могу указати активности које обављају следеће странке:

1) странке које пословну активност или трансакције обављају под неубичајеним околностима, под чим се подразумева:

- странка уступа потраживања за робу која није уобичајена за њено пословање (нпр. производња лекова, продаје смрзнутог воћа);

- странка уступа потраживања од дужника које није у складу са економском могућношћу и/или уступиоца и дужника или са делатношћу;
- странка нуди јемства трећих лица без икакве пословне логике или лица са лошом репутацијом;
- економска зависност или повезаност странке и руководства фактора;
- познавање начина рада фактора;
- често и неочекивано успостављање пословних односа са више обвезника исте делатности, без економског оправдања.

2) странке код којих је, због структуре, правне форме или сложених и нејасних односа, тешко утврдити идентитет њихових стварних власника или лица која њима управљају, као нпр. офшор правна лица са нејасном власничком структуром која нису основана од стране привредних друштава из земље која примењује стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма који су на нивоу стандарда прописаних Законом;

3) страни трговци оружјем и произвођачи оружја;

4) нерезиденти и странци;

5) странке које заступају лица којима је то делатност (адвокати, рачуновође или други професионални заступници), посебно кад је обвезник у контакту само са заступницима);

6) привредна друштва са несразмерно малим бројем запослених у односу на обим послова које обављају, које немају своју инфраструктуру и пословне просторије, код којих је нејасна власничка структура итд;

7) лица са лошом репутацијом, било јавном или из ранијих искустава, продајом других производа и сл;

8) странке пријављују потраживања која нису у складу са економском могућношћу и делатношћу повериоца;

9) функционери, у складу са Законом;

10) странка која је страном правно лице, а која не обавља или којој је забрањено да обавља трговинске, производне или друге делатности у држави у којој је регистрована (правно лице са седиштем у држави која је позната као офшор финансијски центар);

11) странка која је фидуцијарно или друго слично друштво страног права са непознатим или прикривеним власницима или управом (ту се ради о друштву страног права које нуди обављање заступничких послова за треће лице, тј. друштва, основана закљученим уговором између оснивача и управљача, који управља имовином оснивача, у корист одређених лица корисника или бенефицијара, или за друге одређене намене);

12) странка која има сложену статусну структуру или сложен ланац власништва (сложена власничка структура или сложен ланац власништва који отежава или не омогућава утврђивање стварног власника странке, односно лица која посредно обезбеђују имовинска средства, на основу којих имају могућност надзора, које могу усмерити или на други начин

значајно утицати на одлуке управе или пословодства странке при одлучивању о финансирању и пословању).

2.3. Ризик трансакције

Под ризиком трансакције подразумевају се следеће трансакције:

- 1) трансакције које знатно одударају од стандардног понашања странке;
- 2) трансакције које немају економску оправданост;
- 3) трансакције које се спроводе на начин којим се избегавају стандардни и уобичајени методи контроле;
- 4) трансакције код којих странка одбија да достави целокупну документацију;
- 5) трансакције код којих документација не одговара начину спровођења саме трансакције;
- 6) трансакције код којих долази до честих промена кредит нота, неслагање односно противречност између фактуре и описа;
- 7) трансакције које су биле намењене лицима, односно субјектима против којих су на снази мере Уједињених нација или Савета Европе;
- 8) трансакције које би странка извршила у име и за рачун лица или субјекта против којег су на снази мере Уједињених нација или Савета Европе.

2.4. Ризик услуга

Ризик услуга односи се на следеће ризичне услуге:

- 1) услуге које су нове на тржишту, тј. нису раније нуђене у финансијском и нефинансијском сектору, па се морају посебно пратити ради утврђивања стварног степена ризика;
- 2) пружање оних услуга за које запослени у обвезнику на основу свог искуства процене да носе висок степен ризика;
- 3) као услуге које представљају високи ризик за прање новца и финансирање тероризма могу се сматрати и сви преносиви инструменти који гласе на доносиоца, али исто тако преносиви инструменти, издати на доносиоца или у корист фиктивног примаоца, индосирани без ограничења или у другим облицима који допуштају пренос наслова по предаји, и сви други непотпуни инструменти који су потписани, али без наведеног имена примаоца.

Обвезник, осим претходно наведених критеријума, при одређивању степена ризичности поједине странке, пословног односа, услуге или трансакције, треба да обухвати и друге врсте ризика односно друге критеријуме, као што су:

- величина, структура и делатност странке, укључујући обим, структуру и сложеност послова које странка обавља;
- статусна и власничка структура странке;
- намена склапања пословног односа, услуге или извршења трансакције;
- познавање услуга и њено искуство, односно знање из тог подручја;
- друге информације које показују да странка, пословни однос, услуга или трансакција могу бити више ризични.

5. Прелазне и завршне одредбе

Даном почетка примене ових Смерница престају да важе „Смернице за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма код друштава за ревизију, предузетника и правних лица која се баве пружањем рачуноводствених услуга и факторинг друштава“ од 7. септембра 2018. године.

Ове Смернице се објављују на веб сајту Управе за спречавање прања новца. Обвезници су дужни да своје унутрашње акте ускладе са овим Смерницама у року од 30 дана од дана објављивања на веб сајту Управе за спречавање прања новца.

У Београду, дана 15. 5. 2020. године

в.д. директора

Жељко Радовановић

